

ביאורים

לאחר שסתר את המקור שהביא הרמב"ם למצוות סיפור יציאת מצרים לביל הסדר, מביא המהר"ל את שיטתו: מצוות סיפור יציאת מצרים נלמדת מהפסוק: "וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר אֵת מַה הָעֵדוּת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים" [שמות יג, יד]. ההבדל בין פסוק זה לפסוק שמביא הרמב"ם הוא שכאן רואים שהאדם שלו אנו מספרים את סיפור יציאת מצרים - בעצם מכירו היטב. לא רק שהוא יודע מה קרה, הוא גם יודע מהם הסוגים השונים של המצוות בפסח - איזו מצווה נועדה להזכיר לנו יסוד מיציאת מצרים, כגון פסח, מצה ומרור. הוא יודע איזו מצווה אי אפשר להבין בשכל אנושי - למשל מדוע קרבן הפסח הוא דווקא בשה ולא בבקר. הוא גם יודע לאיזו מצווה יש טעם שאנו יכולים להבין - למשל שקרבן פסח מיועד לבני ישראל דווקא, שהרי הם אלה שיצאו ממצרים, וסביב הולדת עמם נסוב כל חג הפסח. אדם שבקי כל-כך בהלכות פסח - מדוע התורה מצווה אותנו לספר לו על יציאת מצרים? הרי הוא מכיר ויודע, בקי לפרטי פרטים!

מכאן מוכיח המהר"ל מהו תפקידו של ליל הסדר - ליל הסדר אינו העברת אינפורמציה מדור לדור. הרי גם אם בפסוק כתוב שמדובר בשאלה של בן, בן שכזה אין אנו צריכים ללמד דבר. הוא יעביר את המידע היטב לדור הבא. התורה באה ללמד אותנו שמצוות ליל הסדר אינה רק לבנים (בלימודנו מחר יסביר המהר"ל מדוע התורה נקטה לשון בן), ובכך בעצם לימדה שהמצווה היא החוויה של סיפור יציאת מצרים. גם כאשר אתה יודע ומכיר, אתה צריך לספר - כדי לחוות את הסיפור. עליך לרומם את אישיותך, לגעת בנפש. האינפורמציה יכולה לעתים להישאר יבשה, לא לגעת בחיים. לעומת זאת לביל הסדר עלינו להיכנס עם כל האישיות שלנו אל תוך סיפורו המופלא של עם ישראל היוצא ממצרים.

הרחבות

• מצוות הסיפור אצל החכמים

אף אם הוא תלמיד חכם גמור... צריך לספר ביציאת מצרים. המהר"ל מביא שמצוות הסיפור אינה מתוחמת למי שאינו מכיר את סיפור הנס, אלא גם החכמים שמכירים את סיפור יציאת מצרים חייבים במצווה.

בהגדה של פסח אנחנו אומרים: "ואפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים כולנו זקנים, כלנו יודעים את התורה מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים". הרב סולובייצ'יק מסביר כי המצווה לחזור על הסיפור משמעותה להעמיק בסיפור באופן שבו נצליח לחדש חידושים, לגלות רעיונות שטרם חשבנו עליהם [הגדת 'לילה של אחדות', עמ' 57].

האדמו"ר מליובוויטש מוסיף רובד נוסף: אפילו שכולנו חכמים, נבונים ויודעים, עלינו לספר ביציאת מצרים. יש בכוחו של הסיפור לעורר ולהשפיע ולפעול במקום שהחכמה אינה מגעת [הגדת 'למען הסדר הטוב' עמ' 29]. (גם ספר החינוך במצווה י', כתב דברים דומים).

המהר"ם שיק מביא: "כל המרבה לספר ביציאת מצרים, הרי זה" - הרי אותו אדם עצמו 'משובח' - מעלתו גדולה עד מאוד, כי ככל שהוא מכיר יותר בניסים הגדולים שנעשו לו סימן מובהק כי מעלתו גדולה יותר" [הגדת 'אספרה כבודך' עמ' 64]. בדבריו מבואר שעניין הסיפור אינו הידיעה השכלית אלא גילוי המעלה הפנימית, וזה שייך גם לחכמים שיוודעים את סיפור יציאת מצרים.

יודע, מפני שיש מצווה לספר ביציאת מצרים. ואין לדחות ולומר שיש מצווה לספר לחכם רק דברים שאינו יודע, ומי שיוודע הכל אין ביחס אליו מצוות סיפור יציאת מצרים, שאם כן לא היה צריך לכתוב בתורה: מה העדות והחוקים והמשפטים, ודי היה לכתוב: כי ישאלך בןך, והיינו לומדים שיש לענות לשאלתו של כל בן לפי חוכמתו, כי השואל שואל על דברים שאינו יודע אותם. אלא בודאי מדובר במי שיוודע, ואף על פי כן יש חובה לספר לו.

[רק - אלא].

המהר"ל המבואר 'קול חי'

אבל לא מקרא של זכור את היום אשר יצאתם למדו המצווה הזאת, אלא מקרא דפרשת ואתחנן (דברים ו, ט). דקתיב: והיה כי ישאלך בןך מחר (את) {מה} {העדות והחוקים והמשפטים} אשר צוה ה' אתכם, ודרשו במכילתא בפ' פ' ב' (מסכתא דפסחא פרשה יח): מה העדות, רבי אליעזר אומר: מנין אתה אומר שאם היתה חבורה של חכמים או של תלמידים שצריכים לעסוק בהלכות פסח עד חצות? לכך נאמר: (את) {מה} העדות.

ונראה לי פרושו, דמדקתיב: מה העדות והחוקים והמשפטים, על פ' ר' א' י' קרא שיוודע ענין המצוות, שהרי לשון עדות משמע מצווה שהיא לעדות על דבר, כגון פסח שהוא מעיד על שפסח הקדוש ברוך הוא על בתי ישראל (שמות יב, טז). מצוה, על שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ (שם, טז). ומרור, על שם שפ' ר' י' הם בעבודה קשה בהמר ובבלבנים (שם א, יד). ומאחר שיוודע שהמצווה היא לעדות על דבר, אם כן קרא א' י' בתלמיד חכם, שהוא יודע המצווה, רק שהוא מתעסק ביציאת מצרים. ואין לומר, הפתוב מדבר בן חכם ולא בחכם, והיו ליה למכתב מה המצווה הזאת, כי מנא ליה לבן החכם הזה שהמצווה היא עדות, שאולי הוא חק בלבד, אבל מאחר ששואל ומחלק בין מצווה למצווה, לומר על אחת שהיא עדות ועל אחת שהיא חק ואחת שהיא משפט, אי אפשר לומר רק שהוא מדבר בחכם שיוודע כי יש מצווה שהיא עדות, שלא בא רק להעיד על דבר כמו שאמרנו. ויש מצווה שהיא חק, כמו שמצוות הפסח דוקא שה ולא בקר (שמות יב, טז). בן שנתו ולא בן שתיים (שם), ודבר זה חק שאין טעם בדבר. ויש שהוא משפט, כמו כל ערל לא יאכל (שם, מח), כי זה הקרבן ראוי לישראל דוקא, ובמשפט המצווה זאת שיהי להם, כי אותם הוציא וזהו משפט. ומאחר שמחלק בין מצווה למצווה, אם כן חכם גמור הוא. ובא ללמד שיש לספר כל ענין מצוות הפסח, אף דבר שידע כבר, וזה כדי לספר ביציאת מצרים. ואין לומר שיש להגיד מה שלא ידע, והשתא לא נוכל ללמד מזה שאותם שהם נבונים גמורים חייבים לספר ביציאת מצרים, דאם כן לא לכתוב כלל מה העדות והחוקים והמשפטים, דכי ישאלך בןך בודאי א' י' בכל בן שישאל מה שאינו יודע שחייב להגיד, אלא, שיש לספר כל ענין הפסח אף על גב שידע, משום דמצווה לספר ביציאת מצרים. ומזה יש ללמד, אף אם הוא תלמיד חכם גמור ויודע המצוות החוקים והמשפטים, צריך לספר ביציאת מצרים.

אם כן, הפסוק: זכור את היום הזה אשר יצאתם מארץ מצרים אינו המקור למצוות סיפור יציאת מצרים לביל חמישה עשר בניסן, אלא המקור בפסוק האמור בפרשת ואתחנן: והיה כי ישאלך בןך מחר לאמור מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציווה ה' אלוהינו אתכם. במכילתא דרשו חכמים פסוק זה: רבי אליעזר אומר: מנין אתה למד שאם היו חבורה של חכמים או תלמידים שצריכים לעסוק בהלכות הפסח עד חצות? לכך נאמר: מה העדות.

ונראה שכך פירוש דבריהם: נאמר בפסוק: כי ישאלך בןך מחר לאמר מה העדות והחוקים והמשפטים, כאן מדובר בבן החכם היודע את ענין של המצוות, שכן הוא מחלקן לסוגיהן: עדות, חוקים ומשפטים. עדות, אלו מצוות הבאות להעיד על דבר, כגון: פסח, המעיד על שפסח ה' על בתי בני ישראל. מצוה, המעידה על שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, ומרור המעיד על שמררו את חייהם בעבודה קשה, בחומר ובלבנים. ומאחר שמדובר בבן היודע שהמצוות הללו הן לעדות, אם כן מדובר בתלמיד חכם היודע את המצוות ועוסק במצוות של יציאת מצרים. אין לומר שהפסוק מדבר בבן חכם ולא בתלמיד חכם, כי אם היה עוסק בבן חכם, היה הבן צריך לשאול: מה המצווה הזו, כי מנין לו שזו עדות ולא חוק? אבל מאחר והפסוק הביא את שאלתו כשהוא מחלק בין מצווה למצווה ויודע להבחין בין מצווה שהיא עדות לזו שהיא חוק ולאחרת שהיא משפט, בהכרח מדובר בחכם היודע שיש מצווה השייכת לסוג העדות, שענינה להעיד על דבר כמו שאמרנו, ויש מצווה שהיא חוק, כמו קורבן הפסח שצריך להיות שה ולא בקר, בן שנתו ולא בן שנתיים, שפרטים אלו הם חוקים שאין להם טעם, ויש מצוות השייכות לסוג המשפט, כמו: כל ערל לא יאכל בו, כי על פי המשפט מצווה זו שייכת רק לישראל ולא לעובדי כוכבים, לפי שרק הם יצאו ממצרים. מאחר שהוא יודע להבחין בין מצווה למצווה, הרי שמדובר בחכם גמור, ולמדנו שיש מצווה לספר לו את ענין הפסח, אף שהוא בקי

מקור המצווה מהפסוק: כי ישאלך בןך

גם תלמידי חכמים היודעים את התורה מצווים לספר ביציאת מצרים

